

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

Szerkesztőségi szállás:
a szentegyházutcába, Kendeffy-ház 487 számánál.
Kiadó hivatal:
Stein János könyvkereskedésében.

Előfizetési díj:
Évnyegyedenként 3, félre 6 pfrt, külföldre évfolyamként 4 pfrt.
Megjelenik a K. Közlöny minden Keddén, Csütörtökön és Vasárnap.
Hirdetéseik minden egyes hirdetés után 10 pfrt bérletdíj és minden négyhatalmas egy sor után
számítandó 4 pfrt beküldése mellett közzétételnek.

A lap szellemi érdekeit illető közlemények a szerkesztőséghez, az anyagi ügyeket tárgyzók u. m. előfizetés, hirdetések, reklamációk sat. a kiadó hivatalhoz utasítandók bérmentesítetten.

ANYAGI ÉRDEKEINK.

VII.

Mezőségi köszöntő társulat.

Alakítsunk egy gyűjteménygyűjtő társulatot, mely működését a Mezőségen kezdve, figyelmét kiterjeszse ne csak a köszöntőre, hanem a torfára, és általában egyébre is, mit a föld gyümölcse részünkre becses tartalmaz.

A Mezőségen már is több helyeken találunk köszöntő, melynek minősége és mennyisége iránt csak szakértő, pontos vizsgálat és szorgalmas kutatás tehet bizonyosságot. — Nem kevesebb hihetőséggel bír pedig az említett vidéken a torf létezése, melynek nemcsak használata, hanem termelésére is módot talált a buvárkodó emberi ész, midőn az elhasznált torf helyén, okszerű eljárás, évek elteltével ismét létrehozta a becses gyűjteményt. — Ha ezen az úton terjedelmesebb mezőügyi tavaink és a kopár hegyek közl elvonuló nemely gyűjtemények a becses gyűjtemény nyereségre használtathatnának, a Mezőség legnagyobb baján segítve volna.

Nézetünk szerint egy társulat, mely 20,000 forinttal rendelkezne, képes volna az irt cenzúrát sikerrel munkálni.

A fennebbi öszveg száz, kétszáz forintos részvények útján szereztethetnék össze, melyek befizetése tíz részletben történhetne, oly időközökben, melyeket a vállalat folyamán igényel. Nem kételkedünk, hogy mezőügyi földbirtokosaink közül többen egész készséggel vennének részt a vállalatban; azok pedig, kiknek földjén kellene a kutatásnak történni, részint a reájok néző haszonnak biztos reményében, részint ingyen részvények átszolgáltatása által a kutatás megengedésére könnyen rábíráthatnának.

Egy részlet befizetése, mely 100 részvényről, öszvesen 2000 forintot tenne, nézetünk szerint elégséges volna, a leg-

előbb vizsgálatra veendő vidékek, a Mezőségnek megjárására és földismei szorgalmas megvizsgálására. — Honunk s különösen a Mezőség földismei megismerésére vagy éppen semmi, vagy oly csekély kísérlet tétetett eddig, miként minden erősbéni állítások, a legbizonytalanabb prioritatt okoskodások és sejtelmek közé sorozhatók, melyek a szakértő vizsgálatot semmiesetre feleslegessé nem tehetik. — Ha ez eredményre vezet, vagy részletes kutatásra jogosít: a hozott és hozandó költség az első esetben sokszorosán kárpótolva, a másodikban teljesen indokolt leendő, a szorgalmasabb esetben is, ha a földismei vizsgálat minden további kutatást feleslegessé bizonyítva, 100 egyén által fizetett 2000 forinttal nem volna, nézetünk szerint, drágán vásárolva azon meggyőződés, miként a többször említett vidék felvirágoztatására a legközelebbi és leghatályosabb úton nem haladhatni, de más, habár lassabb eszközökről kell gondoskodnunk.

Ne késsünk tehát egy vállalat létrehozására, mely aránylag csekély áldozat mellett a legszebb kilátással bízik. — A közlebbi tél a legalkalmasabb volna a társulat megalakítására, hogy azt követő tavaszban, mely évszak a földismei vizsgálatra legalkalmasabb, a munka megkezdhesse. Ha hosszasan késünk, félő, hogy elkéssünk.

Az előny, mely az újabb bányászati törvények szerint a köszöntő névze a földesurak részére fenn volt tartva, 1859. év. 1-én megszűnik. — Ezen időn túl a szabad kutatási jog, mely eddig csak a nemesebb érczre nézve állott, a köszöntőre is ki fog terjedni, s ennek folytán legbecsesb birtokainkban, s ha a szükség úgy hozza magával, diszkarteinkben bárkinek is kárpótlás mellett ásní, kutatni szabad leendő. — El kell ismernünk, hogy a kutatási szabadság életbeletetése elhalasztásával a kormány a földesurak irányában méltányosságot tanúsított. — Hosszasabb

elhalasztás a bányászat érdeke ellen lesz vala.

Fel kívánván használni a törvény által szabott időhaladékat maga a kincstár is, szakértő biztost küldött ki ez év folytán, kinek feladata minden e honban létező kincstári birtokokat egyen-egyen beutazni, azoknak területeit földismei megvizsgálni, a helyiségeket és pontokat kitűzni, melyek a gyűjtemények kikutatására lehető legtöbb reményt nyújtnak; nehogy időtelével, megbocsáthatlan közönbösség által, nagy kincstől fosztassék meg, melynek becsét jelenleg mérlegelni sem lehet; miért ne követnők ezen üdvös példát mi magán birtokosok is? az idő halad, s a felbredés és megbánás 1859-nek november 1-én már késő leendő. — A mit netalán egyesek önjegyükön ki nem vihetnének, egyesült erővel könnyen létesíthetők, mire a fennírt kutatási társulat alakítása szabad tért nyit, s legüdvösebb alkalmat ad mindennek, ki önjegyüket felfogni és méltányolni, s minden elfoglaltságon felülemelkedni elég lelki erővel bír.

Számos, idegen tökébirtokosok sürögnek hasznukra fordítani azon kutatási szabadságot, melyet egy felsőbb rendelet az urbéri földeken részükre már megadott, s még nyugtalanabban várják azon időpontot, midőn a földesur birtokokon is szabad tirt nyiland számukra. — Ez iránt senki se kételkedhetik, ha azokra figyelmez, mik honunk déli határain véghez mennek.

Egy érdemes hazánkfi, kinél csak pénz és alkalom hiányzik, hogy hazai iparunknak a leghasznosb szolgálatot tehesse, egy vidéki gazdagabb földbirtokost azon 40—50 kutatásiszabadságra figyelmeztetvén, melyet Hátszegvidékén egyetlen idegen magának kieszközölt, azon önzéstelen és első tekintetre ajánlatos nyilatkozatot nyerte feleletül, miként honi tőkék hiányában csak örvendenünk kell, ha ily vállalatok bárki által is létrejönnek. Erre irt ha-

zánkfi, ezen esetre nagyon is illő következő adomával válaszolt:

Régebb elhunyt főbb uraink egyike, ki éles és eredeti észjárásáról még többek emlékezetében él, egy iskolamesternek, ki sajátos ötletei által nem egyszer volt az ur család multságára, egy lovat ajándékozott. A becses ajándék azonban új birtokosától, ki még iskolamester is inkább volt, mint gondos házigazda, csakhamar a birtokváltozás oly nemével szállott egy harmadikra, mely a manucapio egyetlen actusával kezdődik és fejeződik is be. — A lóról leszállít és gyökeres módja talán többeket megszorított vala; de iskolamesterünk, ki igen jól értette szívétől a bánatot messzetartani, nemcsak magát, hanem dorgáló kegyurát is azzal vigasztalta, miként az egész dologba semmi veszteség. Ő nem vesztett semmit, mert a lovat ajándékba kapta; ő nagysága még kevesebbet, mert az nem volt már az övé, szatán, „Zsuzsi” szolgálatát másutt még jobban megteendi, mint nála.

Idegenek által létesített iparvállalataink nyeresémeyei is, kétségen kívül, szolgáltatást bárhol csak úgy megteendik, mintha mi létesítők azokat, de azzal a nagy különbséggel, hogy e szolgálat egy nagy része az első esetben másutt történik, mi hogy reánk nézve veszteség ne volna, ebben a boldog emlékü iskolamesterrel kezdet nem foghatunk.

Kétséget nem szenved, hogy az irt iparvállalatok nyeresémeyének egy és pedig igen tetemes része a hazában marad. — A bérházások s a vállalat fenntartására szükséges költségek nagy része, például, az építések; a kézimunkásoknak, az iparvállalat hivatalnokai, közvetlen felügyelői és igazgatóinak fizetési sat. alkotják azon öszveget, mely honunk javára esik. — De egy másik, ha bár legközelebb kisebb, azonban még se kevésbbé becses rész, külföldre a fővállalkozók szekrényébe vándorol. — Ezek azon újabb öszvegek, me-

SAPHIRA.

Koszorúzott pályamű.

Irta

HALMÁGYI SÁNDOR.

(Folytatás.)*

IV.

A balitélet ostora.

A közvélemény ritkán sujt méltatlannul; de ha egyszer bírói pálcáját, értelem hiányában avagy rossz indulatú hamis besugárás folytán, az igazság rovására találja eltörni valakinek feje fölött, csak annál irgalmatlanabban sujt.

Felreértés, tudatlanság, eselszövény olykor félrevezetik a józanész ítélőjét, s nem egyszer történt már — a historia nagy és kis példákban bizonyít — hogy a legnemesebb jóakarat, a legönzéstelenebb törekvés és a legáldozatkészebb buzgalom mellett is „gonosz hírbe” kerültek, sőt épp oly alaptalan, mint nehez vádak sulya alatt buktak el hasznos egyének, a kik érdemkoszorúkra lettek volna inkább érdemesek.

A könnyen elhithető, tudatlan nép osztracismusa nem egy ilyen főt ért, s az emerség geniusának nem egyszer kellett az eltemetett igazság felett könyezni.

Vannak emberek, a kiknek végzettszerű hitatásuk e földön, magas eszmékért lelkesülni, a közjóért küzdeni, s midőn már nemcsak pályá-

jok közepén lennének, elkezdett műveket értetlen kezek által egyszerre összerontva, magokat elítélve, s prometheoszi kinokra kárhóztatva látni.

Nevezük sorsüldözötteknek, nevezük marttyroknak az ilyeket, mindegy! amnyi bizonyos, hogy drámák bukásuk a gyászföld részvét szomorú sohájára méltó.

S vajjon egy ily sohajt nem érdemelnek-e meg tőlünk az agg tudós, Zetelaki Boncza Ábrahám és finom lelkű, ártatlan leánya? Azok után, a miket az olvasó már tud róluk, nem úgy tűnnek-e ők fel előttünk, mint két marttyr, a kiknek halántékai a nem-érdemlett gyalázat töviskoszorujától vérzenek? Szomorú sorsuk nem kelti-e fel bennünk a részvét melegebb érzését? ...

Oh, bizonyára, a balitélet ostora nagyon ... nagyon igaztalanul sujtja mindkettőjüket!

E becsületes, önzéstelen vén nemes egykor, mint befolyásos udvari ember és tudós, mennyi nyomorultot segített! Am az rég volt, s nagy lelkű jótéteményeit, a melyekért hajdan, Izabella királynő korában, Isten áldását könyörögték fejére, rég elfeledték a háltalan emberek. Alig kezdett fújni a közbizalmatlanság szele, s mint egy vad orkán sujtá őt le szép pályája közepén, és a kik őt egykor áldák, nem jövének fölségitni. Jó hírnevét eltemette a gyalázat saharai homokzúpja. A kiket elkötözlezt, féltem és szégyennel gondoltak jótéteményeire is, sőt évtizedek folytán ezek lettek legnagyobb ellenségei, a kik gyűlölet, rágalom, gúny és megvetéssel fizettek.

És leánya ... Szidónia! ... Ah, nem nagy igazságtalanság volt-e a sorsától, hogy e szép szellemű, fiatal hölgynek, hasonlóan egy börtönben nyúló szép virághoz, a melyet a nap-sugár csak lopva látogathat meg, oly szomorú, örömtelen életre kelle kárhóztatva lennie? Ár-

talanságának öntudatában, a lételem reá nézve nem átok volt-e inkább, midőn a balvélemény ostora, atyjához csapva, az ő arcát is élesen érinté? Ne csodálkozzunk, hogy egy jobb lét után vágyott, a melyet elérni csak azért nem sietett, mert vallásos érzelmek, s gyermeki kötelességérzet visszatartóztatták, bármennyire ösztönzé is e lépésre a világ igaztalansága. Oly kevesen hittek ártatlanságában, a mely gyöngéd kedélyéből és egész lényéről sugárzott, s a ki másoknak rosszát még csak kívánni se tudott, szegény fejére még tán mégesebb átkok zúdultak, mint aly ellen. Az alsóbb rendű polgári házak asszonyai férjeiket, az avargyalagabb kedélyű serdülő fiaikat féltették tőle, mivel ez utóbbiak közül az ábrándosabbakat nem egyszer kapták rája, hogy méltán ügyeletek az elátkozott, mogorva épület előtt, hogy talán majd megpillanthatják a roslétyos ablak mögött a csodaszép fehér rózsát, a mint Szidóniát, halvány arcáról egymás közt nevezék.

Megbélyegzettek valának mindketten ... hibájoknál kivül, s a társadalom nem türte őket kebelében; mivel „rossz hírből állottak.” Ez pedig elég ok volt az idegenkedésre még azok előtt is, a kik tán okosabbak valának, hogysem oly könnyen elhithék volna ama babonás vádak alaposágát, a melyeket az ördög barátja és boszorkaleánya ellen felhozta.

De, fájdalom, ez értelemesek csak igen kevesen valának, s az alsóbb néposztály általában elfoglalt volt e tekintetben, a min nem lehet nagyon csodálkozzunk; mert a XVI-dik században ugynevezett magusok, alehymisták, astrologok, s több eféle ábrándozók és csalók divatos tértanai még köddel borították a közfelfélagosodás napját, s még a felsőbb úri rend személyei is inkább csak az értelem félhomályában bolyongának, mely minden kétest és magya-

rázhatlant, a phantasia szeszélye szerint, a természetfölötti, csodás és borzalmas színébe öltöztetett.

Ez időben még kevésbé látszott fontosnak a nevelés ügye; a fejedelem és ország helyett, inkább az egyházi főnökök és egyes magánosok hordák szivükön annak érdekét. Ez utóbbiak közl különösen két unitárius főúr tűnik ki: Hagymási Kristóf, a ki a dézsi, és Békési Gáspár, a ki a radnóthi iskolát alapítá. Kolozsvárt, Tordán, Gyulafejerváron és egyebütt is, különösen ez új hitfelekezetnek már rendezett gimnasiumai valának. Mindazáltal a lo-vagi kor szelleme inkább fegyvergyakorlatokra hivat fel az ifjúságot, s a kik a legelemibb ismeretekben kivül magasabb szellemű tanulmányok kedviért jártak iskolába, vagy éppén kimentek külföldi egyetemekbe, azok az előkelő nemesség gyermekei valának, vagy olyak, a kik papi pályára szánták magokat.

Kétség kívül az egyházi vitalmak, a melyek János-Zsigmond korától kezdve történetünk idejéig hol Gyulafejerváron, hol N. Váradon, hol Kolozsvárt megújultak, mint szintén az egyházi és nyilvános szónoklatok is, nem kevésbé nyiták, kivált a városi népek értelmét.

De a vallásos philosophia kérdéseit fölött élesen megoszottak a nézetek, s a szenvedély nem egyszer annyira elragadta a különböző hitfelek főnökeit, hogy kivált az új felekezet alapítóit és azoknak követőit is gúnynevekkel illeték és vádakkal terhelék, a mik a tömeget zavarba hozták, s balitéletekre nyújtának alkalmat.

Többek közt az arianus, antitrinitarius, s Isten tudja még miféle nevezeteknek kivül, ez időben keletkezett a „Krisztus-tagadó” gúny-név is, a melylyel maig is igaztalanul szokták hergetni az unitárius atyafiakat.

Történeti alapját elő kell adnunk, mivel az

* Lásd a Kolozsv. Közl. 141-dik számát.

lyek, a régiebb meggazdálkodottakhoz esatolva, a nagyobb tőkéket fejezik s részint egy jólétben élő család fogyasztása által folynak vissza a nemzet közé; s ennél még sokkal fontosabb közszolgáltatást tesznek, midőn gazdag birtokosait az újabb megújabb iparvállalatok élére állítják s arra képesítik, hogy a változó körülményekhez képest a nemzeti iparnak üdvös irányát, hatályos lökést adjanak. — Mert az idézett iparvállalkozók vonjanak bár mily hasznót honunkból: saját hazájuk és közelebbi körük érdekei még is mindig elsőbbséget vesznek előttük a mieinké, mit rossz neven vennünk éppen nem lehet. —

Ha arról volna szó, hogy hazánknak elrejtett tömérdek kincsei még idők hosszú során rejtve maradjanak vagy idegen vállalkozók hozzák azt napfényre, kétségen kívül, a második alternatívát választanók; de, nézetünk szerint, a kérdés nem a körül forog. — Hazánk kincsei megismerése és kiaknázása végett már eddig is sokkal többet tehetünk volna, mintsem valósággal tettünk; most pedig a végleges urhéri kárpótlások feletti becses eszközt szolgáltatnak hibás elmulasztásainknak, mennyire lehet, utánpótlására. — Hazánk kincseinek megismerése és kikutatása feletti nagy tőkéket nem kíván s ha ezekben hiányt szenvedünk, még nagyobb nálunk a hiány az ipar körüli ismeretekben, a vállalkozó szellemben és férfias kitartásban. — Ha honunk kincsei, bár nagyjából, megismerve és kikutatva lesznek, a kizsákmányolásra megkivántolt tőkéket sem fognak hiányozni, s ha kevés van honunkban, lesz elég a külföldön, s a biztos vállalatokra külföldről nyert tőkéikkel is sokkal jobban találandjuk magunkat, mintha iparvállalatainkat egészen külföldiek kezére engedjük. —

Nem hiszszük, hogy valaki vádolhatna, hogy a földbirtok iránt ellenszenvvel viseltünk, hogy annak fontosságát alábecsüljük; e felőli nézetünket közelebbi alkalommal is nyilvánítók. — De mind emellett kénytelenek vagyunk egy honunkban maig is uralkodó tértírányt megemlíteni. —

Földbirtokosaink legnagyobb része szerencsésnek tarthatja magát, ha közelebb kapott sörveiből felüdülhet. — Felette kevesek, kik képesek volnának munkásságuknak új tétet nyújtani, de ezek is, a helyett, hogy figyelmük és tőkéik gazdaságunk intenzív javítására vagy iparvállalatok létesítésére fordítanák, még most is szolgailag a jus possessionariumhoz tapadnak s fekvő birtokaik szélesbítésén működnek. —

Akkor történni ez, midőn nem csak a távolabb külföldön, hanem a testvér hazában is a főbb földbirtokosokat találjuk a

legnagyobb szerű iparvállalatok élén; midőn kétségtelen, hogy a jelen adó és társalmi viszonyok közt az intenzív gazdálkodás egyedül képes csak némi hasznót is biztosítani. — De térjünk vissza cikkünk fő tárgyára. —

Ugy hiszszük, kelletlenül többlet is okoskodunk szerény indítványunk támogatása végett. — Óhajtatunk az, hogy honi iparvállalataink kezdeményezését és irányadását ne engedjük idegen kezekbe sikamlani; vagy ha többlet nem tehetünk, legalább anynyi tért, mennyinek elfoglalására képesek vagyunk, tartunk meg magunknak. — E célra az első lépés, honunk kincseinek kutatása és ismerete. — E végett kezdetül és mintegy kiinduláspontul indítványoztuk a társulatot, mely meggyőződésünk szerint, korlátolt eszközeivel is, a legüdvösebben fog működni, csak létrehozásával a már is rövid időből ki ne fogyjunk. —

Addig, míg a társulat létrejöhét, mezősegi kisebb-nagyobb földbirtokosaink nem tehetnek se a Mezőség, se a magok javára helyesebbet, mint ha a határakon vagy a közel vidéken talált község helyeit, azoknak szomszéd tájait gondosan megvizsgálják s a leleményből alkalmas példaanyagokat véve, a rétegek vastagságáról és fekvéséről is magoknak minél világosabb tudomást szereznek, ez által legbecsebb támpontokat nyújtván a szakértő vizsgálatra. —

Ha remélhetjük vala, hogy társulati uton pár száz ezeret felerészben egy év alatt, félben pedig részleteként fizetendő volnánk képesek előállítani, tudtuk volna tisztelt olvasóinkat oly vállalat indítványozásával is meggyőztetnünk, melynél a legszebb eredmény és sokszoros haszon eszközlése végett nem a kutatásra, hanem a napfényen fekvő kincsek és legkedvezőbb körülmények okzerű felhasználására volna csak szükség. — De tartunk attól, hogy a jelenben, midőn, csak valamennyire tetemes összeg előállítására kilátásunk nem lehet, oly szerű indítványok által csak azon tért zárókó bé magunk előtt, mely a közeljövőben számunkra talán még megnyitható. — Egyébként bárki is jelöljen ki, más, a miénknél kedvezőbb, vállalkozási tárgyat, bizonyítsa be, hogy nem csak a biztos tér megvan, de a cél elérésére szükséges eszközök is előállíthatók; az ily indítványozó minden bizonynyal minket, csekély befolyásunkkal, mérsékelt vagyunkkal, de egyszersmind a legelőszintebb készség egész mértékével követői között találand. A közjó és annak eszközei, legyenek azok anyagiak, legyenek szellemiek, nem hirtápi polemiának, hanem ismeret-

nek, helyes számításnak és gyakorlati tapintatnak tárgyai. E becses kellékek honszeretettből kell hogy a legmagasabbos ihlettséget költsönözzék, mely azután magát nem mint csupa képzettség, hanem mint valódi erény tanúsítja, a minden hűségűtől, önzéstől és igényezkedéstől (Recht haberei) ment kötelességérzet, férfias tetterő és kitartásban.

Id. gr. Teleki Domokos.

KÜL- ÉS BELFÖLDI LEVELEZÉS.

Göttinga, oct. 20. 1857. — „Magyar ember szavának áll“ e nemzetünk jellemző tétel utul meg naponként emlékeztetben, midőn a nyugalom csendes perceiben a gondolat kóborló szele engemet is, mint porszemet magával ragad, hogy azon kedves hazába vigyen, melyben nemzetem él, s a melyben az enyémet legújabb soraimmal felkereshetem.

Szept. 17-től oct. 9-ig tartott utazásunk alatt, az utunkba esett főbb városokban megállapodva, hatalmasan érzem a hallás és látás, a képzelet és tudás közli különbséget. A fiatal Pest, s az ő Budapestje a nyújtott legelőbb, s mondhatom legédesebb élvezetet, e magyar főváros látása után sovárgó lelkelemnek, mit már csak azon tekintetből is meg kelle említenem, hogy itteni eljárásomról is tudósítsam önöket.

Bárha nincs szándékomban mindazokat leírni, melyek leginkább magokra vonták figyelmemet: u. m. muzeumok, képtárak, városok fekvése, színházak stb. s a melyek mentől tovább mindinkább terjednek nagyságban és fényben egyiránt; még se hagyhatom megjegyzés nélkül, hogy a pesti színházat, az éntéletem szerint, sehol se találtam fel, különösen kiállítását tekintve, s énekesnőt is csak egyet hallottam t. i. Hollósi Korneliát. Ad vocem színház. A mint idegen utazó módjára Prága utcáin le s feljárnak, egy széles terjedelmű színpad tűnik szemem elébe, melyen a föllátást e szó „Der Betyár“ foglalja el. Előföldi, gondolom magamban, jól tova elhagyva a pusztát; no de se baj, ismerős-félel Csehországban találkoznunk egy is nagyobb öröm. Ezzel aztán végig olvasva a Nyuzo, Mozakhozi, Zsuzsi stb. neveket, egészben feltalálom benne a b. Eötvös falujegyzőjéből készített színművet; melybe csak patriotisimból is el kellett, hogy menjek. Az előadást egy nyári színházban tartották, s a mennyiben tehát szabad ég alatt volt, inkább meg is felelt a betyár Viola színmezejél. Külö-

nösen kettő csalogatott engem ez előadásra: a darab iránt mutakozó részvét és a magyar jellemnek és jelmeznek mikénti eltalálása, vagy megközelítése. Az első teljes megelégedésem kinyerte; mert harmadszori előadásra is, mondhatni, szép közönség volt. A mi a második részt illeti a játékosok, mondhatni, enthusiasmmal adták szerepeiket, de a magyar öltözet, s főként a betyárok ez már csak olyan özszeszedett-féle volt, amely mellett bizonytók is lehettek volna a jámborok; egyébként, ki tudja, hogy nálunk az angol, francia, spanyol stb. darabokban előforduló öltözetek megfelelnek-e mindig azon kor és nemzet szokásos viseletének, részéről jól esett, hogy eredeti magyar színművel idegen nyelvre fordítva és előadva láttam. Boesánát e kitérésért.

Oct. 8-án érkeztem meg Göttingába, hol már jó formán meg is telepedtem barátaimmal együtt; de ki írhatná le, mily nagy volt örömünk, midőn megérkezésünk első perceiben egy fiatal ember áll be hozzánk „jó napot“ köszönéssel, kételkedni kezdtem, ha vajjon Göttingában vagyok-e, mire eléggé emlékeztetett a vendéglős német köszönetére, vagy magyar földön, mit ama magyar köszönet akart elhárítani. Azonban az ily szerű ábrándokból hamar kijózanul az ember, bárha nekünk igen szép magyar társaságunk is van itt; mert mindössze heten vagyunk magyarokul; kik legálább egy héten egyszer el is dudoljuk „Isten áldd meg a magyart.“ Ezen kívül, a mint tudjuk, Jénában 10; Halleban 3, Marburgban 3, Berlinben 2, Utrechtben 1, s ki tudja más külföldi egyetemeken nincsenek-e annyian, hogy számunk a 30-t megüsse, mi minden esetre szép szám, ha a mostani terhes viszonyokat, a költési tehetséget tekintve vesszük.

Göttinga nagyságát, népességét jobban ismeri ön, minthogy azzal is szaporítsam olvasni valóját, de mivel kicsinyiségénél fogva lakóira nézve minden ünnepe nagy érdekléssel bír, röviden megemlítem a tegnap, és legnapelőtt lefolyt ünnepeket. Az itteni helységek oct. 18-án és 19-én örm-ünnepet ülnek az 1814-ik évi lipcsei ütközet, s egyszersmind győzelem emlékére, mi egészben véve mulatság s az ezzel járó szokott evésből, ivásból áll. Ekkor t. i. a lakosság, s a tanulósg, mi a városnak nagy népességét, s élénkiséget ad, kinegy a városból mintegy 4 órányira fekvő Hainbergre, hol az ugynevezett népkertben belepti a zene kíséretében nagyszámú körül vigad a népség, a mennivilől vigadni lehet, estvére aztán, megázódva a forgási hajlam táncba kerekednek, mi

nem csak különös érdekléssel kell, hogy bírjon, az olvasó előtt, a ki e hitfelekezett történelvét, kétség kívül, kevésbé ismeretes; hanem mert regényírói feladatunk is azt legalább fűtőlag érinteni, ha a kort híven akarjuk festeni.

(Folytatjuk.)

Ragusa, aug. 20. 1857.

A hangyák.

(Vége.)

A figyelmező Huber ur e szerint állatta, miképp ez iloták az értelem ekkora felsőbbségével a teremtés vagy is a szolgálatot az állomásban könnyen hordozhatták, s talán még kormányozták is uraikat. A kicsiny feketék sok dolgokban olyan morális felsőbbiséggel bírnak, melynek jelei láthatók. Például a vastag vöröseknek nem engedik meg, hogy hasztalan kirándulásokat tegyenek, s ha kirándultak, a vizsztatérésre erőltetik. Ha e hadakozók már csapatba alakultak is, kimennek tőlük, ha t. i. a böcs kicsinyek az időt nem tartják alkalmasnak; ha vihartól tartanak, ha a nap nagyon elhaladott. Midőn egy kirándulás rozslat sikerült, s a vörösek gyermekek nélkül jönnek vissza, a kicsi feketék a város kapujánál állanak, s nemcsak nem engedik őket bémenni, de sőt a csatába visszautasítják. Nem egyszer láttuk, miként a fekete iloták a potom hadiakat nyakukon megszurkák, s utra indulni erőltetik.

Huber ur, midőn e csoda-dolgokat látta, nem hitt szemeknek, hogy tehát megbizonyosodjék, svájci legelső természetbuvár M. Jurinet fölszólította, hogy jöjné, s együtt újra vizsgálatot tegyenek. E tanu is, valamint azután mások, úgy találták, hogy Huber ur igen is jól látott.

Igy lévén tehát a dolog, vegyük fel egy kicsi tanulmányosan. A hangyák társulata a munka felosztása s a funkciók specialitása elvén alapul. A hangya-állomás normális állapotában, a mint tudatik, három osztályt tartalmaz: 1-ör a nagy tömeg szüzekből alkotva, kik a respublica gyermekeihez szerelmennek kapcsolva, a társulat minden dolgait viszik, 2-szor gyümölcsöző nőkből, melyek gyengék, puhák, éretlenek, 3-szor gyenge fiu-gyermekek csak azért születnek, hogy meghaljanak.

Valóilag az első osztály a nép. E népben találhatni két iparos osztályt, mesterségökönél fogva két nagy testület — corps de métiers — Az egyik vízsi végbe mindazon munkálatokat, melyek erőt kívánnak; hordják a súlyos tárgyakat; szerzi messziről, ha szinte veszélyes is, az élelmiszereket, valamint folytatja a háborút is. A másik osztály többnyire otthon van, elfogadja a materiált, gazdaskodik bent, s mindenek fölött a város fölőlgát, a gyermekek nevelését.

A két testület, t. i. a szerzők s hadakozók; a dajkák s kormányozók nem egyforma testállásúak, de ugyanazon speciesűek, színiük, s ugyanazon organismussal bírnak. Az erkölcsi egyformaság a nagy testalkatú hadi egyének, s a kicsiny iparosok közt tökélyes. Ha csakugyan valamely különbség volna, azt lehetne mondani, miként a kicsinyek, melyekből a város áll s mely a népet csinálja a növelés által, ez valóban a lényeges rész, az élet, a genie, a lélek; ez, mely szükség esetében a hont teszi.

Az egészben egy mysterium létezik, mit ma nem lehet még megfelfedni, de mit az idő s a további nyomozás egyszer kétség kívül világra hozand. Ki nem tudja, hány állatok nem módosulnak, künt vagy benni alakjukban, erköl-

csukban, egy helyből máshová költöztetés által? Például: ki ismerne reá a mi kutyánk testvéreire a Szt. Bernád „boule dogues“ kutyáiban; vagy a persiai óriás-kutyákban, melyek az oroszlanlyt megfojtják, vagy a havannai fázókony ebbben, melyet természet oly lombos gyapjuval látott el, hogy szintugy egy találos megegyezzen ember nem tudja miféle teremtmény. Az idegen éghajlatokból átlantált állat színynyá alakulhat.

A hangyáknak is lehetett forradalmuk, physikai, morális változásuk ahoképest, mint földgömbünk vándorlásukat kegyelte. A másikban több nemek megtartották azon szorgalmukat, miszerint mézet készítenek; a miénk nem tudja azt művelni, s így voltak kénytelenek folyamodni a földibálhákhöz; innét az előhaladás a mesterségben, a növelő szorgalomban, a védelemben, a bekerítésben sat.

Némely nemek a működés által előhaladtak; mások az indolentia által használtak, épp úgy mint az emberek, s ebből magyarázható a vörösök rablása is. Ezek kétség kívül a honoktól megfosztott osztályok, az elesett város demoralisált darabjai, melyek mesterségüket elvesztették, s nem jélhetnének a rabszolgaság barbár modora nélkül. Nincs nekik többé művészi, nevelő caste-jok, mi nélkül minden nép elenyészik. A katonai életre szorulva, még csak két nap se élhetnek ragadomány nélkül — mint a montenegriaiak. Hogy tehát el ne veszzenek, orozni mennek e kicsiny fekete lelkeket, melyek róluk gondoskodnak s őket kormányozzák is, nem csak a városban, de kívül is, midőn még a háborukat is ők intézik el.

Témérdek philosophia e hangyák történetében kedves földim! amde mekkora triumphusa az értelemnek! bizonyára sokkal fenségebb, mint a nagy Caesaré — qui devicit Galliam.

Es már mondja nekem valaki, hogy a természetben nem a legfenségebb s talán egyedüli tan! Hát a legkisebb tárgyban nincsen valódi mennyei élelet, s az életre nem lehet-e belőle ezer annyit tanulni, mint ezer bűvös románokból, melyeknek igen is kevés része morális, nagyobb része vagy a historia eltorzítása, vagy buja sensualismus: az ifju szív merte. Oh kár, nagy kár, hogy a magyar sajgó nem kezd már valaha az özőlő regények sorában több pozitív tanulmányos darabokat is kiadni!

Denique delendam esse censeo Carthaginem! Vajha a magyar szülek — mint még egyszer javalani bátorodtam — gondoskodnának arról, miként gyermekeik a természet fenséges tanába avatassanak, a mi valóban nem volna nehéz. Erdélyben a falvak sűrűk, ha tehát négy-öt falva összeállnának, kevés erőködésbe kerülne egy iskolát — bár előbb csak kicsiny szerűen alapítani, s egy tanítót fizetni. Így van ez Angolhonban, s kerdem: e világon hol van még — Éjszakamerikát kivéve — annyi tudor, annyi álladalmi nagy férfiú, annyi művészt, annyi igaz, annyi közremunkálót, olyan mezzei gazdaságot, olyan rend, akkora engedelmesség a törvény iránt, annyi boldogság? Oh, az angolokat nem kell gyűlölni, de ha becsülni nincs elég lelki erőnk, ne szégyenljük utánozni. A természetet átalán sehol se vizárgik úgy, mint ott, t. i. Angolhonban, hol mindenki tudja, hogy az, ki a természetet egész mivoltában tanulja, mindent tud, az ember; a ki pedig nem tanulja, mit se tud, az az. . .

Huber, S. Michelet acad. tagután

Id. Farkas Sándor.

alatt a nézők a tánczolóknak tudójának nem legjobb egészségére kényelmesen szivaroznak a teremben. Hogy mennyire várt alkalom itt egy ilyen ünnepély, eléggé mutatja azon embertömeg, mely ilyen helyt az ölbéli gyermektől a második gyermekéig képviselve van. Ez ember-tömeg közt leginkább egy öreg katona vonta magára figyelmemet, ki e nap dicsőségéhez híven ragaszkodva az ünnepelt csatában viselt, s négy érdem-jellel ékesített ruhájában jelent meg a népkertben, mindenkinek köszönve, s el-elmagyarázva a fiatalabb nemzedéknek a csaták egyes jeleneteit, melyek a papírosból készült lámpákban festve voltak.

Az egyetemi előadások csak tegnap kezdődtek meg, s így a szellemi lápot, melynek élvezéseért oly messze elvándoroltam, még nem izleltem meg. E téren mindenek felett jól esik, hogy hazáról rendre, rendre mi is olvashatunk; azon nagyszámú német, angol, francia újságon kívül, melyeket az itteni egyetemen (literarisches Museum) megkapunk, melyek egyelőre tudósításai csak Bécsig terjednek, magyarországi rátaink három lapot kapnak, u. m. a Városi Újság, Pesti Napló és Gazdasági Lap, melynek reánk erdélyiekre nézve egészítőjéül tartjuk a Kolozsvári Közlönyt, melynek legalább a jövő felébenni kapásáról valami uton-módon gondoskodunk; már csak azért is; mert a hét itteni magyar számból négy levén erdélyi, ill. hogy hazájuk irodalma, mint amazoké, képviselve legyen. *)

M. Óvár, oct. 28-án. — Intézetünk, főleg mióta az európai híru dr. Gaps (Sections-Rath) es. k. szakosztálytanácsos állt élén, mondhatni Európában az első felsőbb gazdasági egyetem.

Tanári a legjelesbek, u. m. maga a t. igazgató, mint állattenyésztési, üzleti (Bertriebslehre) és laxation tanára, 2) dr. Mosch baromorvoslat, ló és sertés-tenyésztés, állat- és ásványtan, vagy éghajlat, 3) dr. Moser, vegyészett (általános és földészeti), és természet, 4) Haberlandt pedig számtan, füvészet és rajz, 5) Hecke természet, s erdőszet, 6) Jummerbach építész, 7) Köhler gyümölcs, bor, selyemtenyésztés tanára, s Reitlehrer vegyészeti segédtanár.

Az intézet mindennemű gyűjteményi s dolgozó termei a legjelesbek, s egy gazdasági lapokban gazdag olvasó terme is van, hová eddig magyar lapokból csak a „Gazdasági Lapok” jártak, jelenben azonban a lelkes ifjuság minden nemű magyar lapokat megrendelni kíván, a „Szépirodalmi Közlöny”, „Budapesti Szemle” s „Kolozsvári Közlöny”-re már is előfizetvén.

Az intézetről szól maga a program: Jelenben Erdélyből vannak hatan, u. m. Háromszékről 3, Hunyadból 2, s egy Ebesfalváról.

Eddigelő kevesekben vannak mint tavaly, az elment 60 helybe csakis 35 iratván be magát. Tavaly voltak Magyarhonból 57, Erdélyből 5, Salzburgból 1, Svájc-ból 1, Csehországból 30, Galiciából 4, Horvátországból 1, Alsó-Ausztriából 10, Wojvodinából 3, Szerbiából 2, Morvaországból 6, Stíriából 2, Poroszországból 2, Osztr. Silesiából 6, Katonaországokból 2, Hessenből 1. (26 aug. itti Óvár).

A tanfolyam 20-án kezdődik, tegnap Te Deum tartatván, hol az ifjuság s a tiszt. tanári kar (egyenruhában) jelen vala.

U. I. az ifjuság egyenruhája csakis a sapka, melyen ezüsthöl egy cimzer van: kasza, gereblye és sarló. Még csak annyit, hogy 5—600 pfton alól itt kijönni évenként nem igen lehet. Mielőbb többet. ...i.

*) Ezennel önnévire egy tisztelet-példányt utnak indítottunk, kérve további közremunkálását, onnani levelezése által. Szerk.

KOLOZSVÁRI NAPLÓ.

Gr. Mikó Imre ő nma e hó 28-kán este kívánt egészségben érkezett meg fővárosunkba. Országunk egyik legnemesebb irányú érdekét tiszt. útjáról, ha nem éppen bevégzett eredményt, de kedvező reményt hozott nekünk.

A mint nem régen egy „széttelkítés”-ünkben sejtettük, Ő Felségének weimari úja s onnan visszatérése és huzamos mulatása Ischlben, nem engedheték nagyérdemű képviselőnknek azon szerencsét, hogy Ő Felségéhez személyesen folyamodhassék muzeumunk alapszabályainak megerősítéseért; de mind az illető miniszter urak, mind az előadó által a nemesség gróf ur kedvező biztosításokkal lön megörvendeztetve; s remélteni lehet, hogy ezen tudományos érdekű kérdésünk öt-hat hét alatt az államtanácsban tárgyalás alá kerül. Vajha a megerősítés örömet nyerne hazánk, maradandó becsü újévi ajándokul!

Baró Jósika Sámuel ő nma e napokban távozott el hazánkól a birodalmi fővárosba, hová a magyarhonú éjszaki megyékben átvette útját, ottani barátait meglátogatandó. A mint mindig, úgy mostan is nemes hazafiságának újabb emlékeit hagyta hátra kebelünkben, s a „nemzeti színház” és a „gazdasági egyet.” részére újabb száz-száz florint alapítványt hagyott az illetők kezében. Ily embereket a hazánkban csak keveset találunk.

Az a mai nap, mely a mai nap estején vallásos és megszentelt szokás folytán az előkelő sírban pihenő kedvesek sírjához hívja meg. Mécses ezerei fognak égni azoknak sírhantjai felett, kiknél az élet mécsese utolsó lángját is elfofozták már, s virágkoszorúk nyílni fölöttük, kiknek életviráguk elhervadt, s a virágokra harmat helyett a gyászolók könyve gördül alá.

A mint hiteles forrásból értettük: a Délibáb derek szerkesztője Friebisz István pesti íróházunk Szépirodalmi lapja 1857-ik évi előfizetőinek nevében (kiknek hitelesnévjegyzéke az illető helyre beadott) az alapítandó erdélyi Muzeum részére 500 pft alapítványt tesz; meglepő sorokat intézve egyszersmind ez ügy fárólhatlan intézőjéhez, melyben hazafini áldozatát az ügy szentségén kívül, onnan származtatni kívánja, hogy az által a számára nézve nem nagy, de nemzetiségünk és irodalmunk iránti lelkesedésében erős és kitartó erdélyi magyarság irányabantszeteleének és forró rokonszenvének tetleg tanúságát adja; azon magyarság irányában, mely őt minden irodalmi vállalatában oly példásan segíti, s jelen lapja előfizetőinek is háromötöd részét teszi. E ténnyhez nem kell magasztaló magyarázat: eléggé magasztalja önmagát és cselekvőjét maga az áldozat. Valóban Friebisz ur e ténny által kiadó önzetelenségének sok más lármázókat megsejyénítő példáját adá. Az erdélyi irodalomárpálto közönség pedig le van kötelezve egyfelől az elismerés és lovagiaság, másfelől a valódi tethazafiság im e nyilatkozatán által. A Délibáb szerkesztője első, a ki a közönség irodalomra szánt filléreivel ugy tud bánni, hogy annak szellemi szükségét is kielégíti, s mégis ily korszerű és szükséges közintézetre is ily tetemes áldozatot nyújtani kész és képes is. Nézetünk szerint e mód, mint a közmiveltetésre legnagyobb mérvben és maradandóbban befolyó, legalkalmasabb és gyakorlatibb arra, hogy bármely lapjaldonos és irodalmi vállalat alapítója előfizetőinek részvétel-készségét, ugy a mint kell, meghálálja, s nyelvünk és irodalmunk iránti buzgóságának maradandó emlékoszlopát emeljen.

* Novemberi vásárunk elkezdődött. Egész Egyiptomban képzeltük magunkat, annyi hagymát hoztak a szász atyafiak. Az eredményről tán lesz alkalmunk tüzetes tudósítást adni.

Kiadó hivatalunktól azon örvendetes értesülést veszszük, hogy egyes községek is mind éberebb figyelmet mutatnak napi irodalmunk iránt, s már Háromszék több derek községét, u. m. Ilyefalva, Komolló, Magyar-rós, Oltszem, Málnás, Laborfalva, Kőkös, Arapatak, s Marosszékről Iklad községekét szívesen előfizetőik közé. A legfőbb örömrünk e jelenségen azon reményünkben helyhezettük, hogy a lapjaink iránti részvét, alapját képezendő a községek könyvtárak megalapítása iránti lelkesedésnek. A szép székely nemzetben annyi olvasás, annyi előretörékvő hajlamot ismerünk, s helységek oly szép népességnek örülnek, miszerint csak ügyes községek jöjnének és lelkesek szükségeltetnek, hogy módot nyerjen a népmiveltetés kellő kifejlesztésére, a székelység szellemi előhaladásának alapján, anyagi virágzása mind nagyobb lendületet vehessen.

* A pesti nemzeti színház drámabírála választmánya Jókai Mórictól egy „Dózsa György” című darabot fogadott el, a melyet még e télen Kolozsvárra is előadva látni remélünk.

Nemzeti színház. *) Mult csütörtökön (oct. 29.) este nyitotta meg előadásai sorát színpadunkon Láng Boldizsár előtűnk egészen új társulatával, a melynek tagjairól előre is annyi versio keringett, hogy az ember végre nem is tudta jóformán: minő igényekkel menjen az első előadás szemlélésére. Nem tudni honnan, utóbbi időkben e társulatra nézve nem a legkedvezőbb elővélemény kell szárnra, s az már erősödni kezdett oly körökben is, a hol a komolyabb ügyszertet különben vissza szokta utasítani az anticipált bírálatokat, a mik kisebb-nagyobb mértékben mindig igazságtalanoknak bizonyulnak be. Ideje volt, hogy a közönség végre lássa és maga ítélje meg Thaliának ezen ismeretlen papjait és papnőit, ha vajjon bírnak-e elég hivatottsággal betölteni azon tisztelet, mi reájuk bízott: a nemzeti művészet egyik fontos templomában, mint a kolozsvári színház is, az egész télen át hirdetni az erkölcsi világ-tervéneit oly érzékítő ihletettséggel, a ő szükséges arra, hogy a színész vagy szó-érzelmeiket és szenvedélyeket élő színekkel en. Ime ők fölleptek, s elég kedvezőleg álltak be magukat, mert különben kényes zslés közönségünk, a mely — jóllehet „az ekesatornái megnyitának,” — szép számmal jelent meg az első előadáson, függöny leültével elégtlenül távozott, s addig is, míg ereplőkkel közelebből megismerkednünk, s csak szerencsét kívánhatunk Láng urnak társulatának. Ez alkalommal csak egyre juk figyelmeztetni az új igazgatót, a kinek d. erélyesége, mind értelmességéről sok mond a hír! Mi a színpadot oly szöszékszeretnők tekinteni, a honnan egy igének olma szabad lehangzani, a melyben az er-si érzés megbotránkozik. Ép ezért megró-érdemel Szigligeti is azon kétértelműségekért, a melyekkel a 100 arannyal jutalmazott, „Mama” című vigjátékát talán „érdekesít”-vélte. Láng ur igen jól tette, hogy első előadásra e híres darabot választá, mert közönségünk, mely arra kíváncsi volt, közönséggel veszi, hogy annak bemutatásával nem várakoztatja; de ezután kérijük igen szépen, mielőtt szétosztaná a szerepeket, vegyen a kezébe egy jó vastag plajbászt és irgalom nélkül huzzza ki az afele obsocon kétértelműségeket, mint a minőka „Mama”-ban is előfordulnak. Ecélzőköszötszenek-e Pesten? vagy miért használja fel azokat még Szigligeti is, a ki legjobban kell, hogy ismerje Magyarország fővárosának közéletét. Meglehet, hogy itten is mosolyognak azok a némelyek, de ha szavazatra hívók fel közönségünket, bizonyosan utánunk mondaná hogy: nem „lástunk” abból! Egyéb-iránt ez új vigjáték tetszett, jóllehet az expositio türelmefárasztó egy kissé, s általában az egész darab az újdonságnak csak halvány színével bír, a mennyiben tárgya, s az előforduló situatiók mind ismereteseek. Ez lehet oka, hogy a kíváncsiság és figyelem aztán a „komoronyik” eredeti, friss egyénisége felé irányult, s a mű egész rovására e szerep több érdekltséget ébresztett, mint a mennyit egy harmadrangu szerepnek egy színdarabban ébresztetni szabad volna. A nyelvezet elég sima, könnyű; de minden költői szépség nélkül. — A színeknek közben a zenét a katona-banda pótolá, s egy nem kevés energiával játszott csárdása tapsokban részesült.

Gabona ár. Oct. 29-áról 1857. Bécsi-mérőjét p. p. Tisztatáza 3 frt 13 kr. Elegyűza 2 frt 28 kr. Rozs 1 frt 48 kr. Árpa 1 rtf 40 kr. Zab — 46 kr. Török. 1 frt 44 kr. Pityóka 56 kr.

KÜLFÖLD.

— Az unionisták visszavonulása általános. Mintha megjátek volna már óriási árnnyától a vajadásban levő Dáko-Románianak. Nemcsak a muszka-lelkű „Nord,” hanem a francia uniobarátias érzelmű „Ind. belge” is a kántorok amajómentségét, a köhögést kezd, s nehézségeket kezd emelni az unio ellen, mondván, hogy a moldva-oláhok szabadkoznak ugyan attól, mintha ők azon kötelekeket, a melyek őket a török birodalomhoz csatolják, szét akar-nak szaggatni, azonban e részben nehéztételt kell védelmezniök. Ily körülmények közt nem sokat ér az, hogy a divának az ugynevezett nemzeti párt ismeretes fellengző programját magokéva tették.

— Az „Ind. belge” előszámlálja azon nehézségeket, melyeknél fogva az új Románia nem kaphatja meg a fényes kaputól a megkívánt bársony-nyerget. Ily nehézségek például: hogy oly nagy engedmény a kapu szerepét pusztán az évi adó beszedésére szorítaná; hogy az a szultán uralma alatt élő európai faj többi nép elválási viszketegét felköltené; hogy az európai

helyzet megváltozott, s az idő elmúlt, midőn ezen egész világrész a hellenek felszabadítása mellett fellángolt; hogy Törökország szerkezetét átalakította, s az európai concertbe belepött; hogy csak nem rég a töröknek nemzeti léte meglátása végett egy emlékezetes háboru folyt le; szóval, hogy új és roppant fontosságú érdekek a Bukarestben és Jassyban kiüszött feladat megoldását felette bonyolultá teszik sat. Szóval: a párisi urindulatja változott, s az „Independence” okosságának is változni kell. Ura erkölcséhez szabja magát a cseléd.

— Reshid pasának nagyvezérre neveztetését a szultánnak több óráig tartott látogatása előzte meg éppen az napon, midőn Thouvenel francia követ egy nagy diplomatai ebédet volt adandó, a hol természetesen a dunai fejedelemségek ügyének is elé kell vala fordulni. A szultán látogatásának ellensúlyozni kelle e francia szakács-rendezté ebédet. Thouvenelről is elmondhatni most a példaszót: egyszerű evett cifrán, megbánta egy hétig — vagy tán egy évig, mert az arany kürtnél nagyon hirtelen hamar váltja fel az anglaise és vizsont. Most Redcliffe lord járja az angol feszes tánczot, s kétségkívül hosszasan kószul járni, mert nagyon csendesen kezdett hozzá.

A szultán látogatásának az a hatása is volt, hogy Ismail pasa és Ferhat pasa (Stein) — kik a Kangeroo-esemény miatt száműzve voltak — kegyelmet nyertek.

— Delbihől aug. 3-rol írják a „Kr. Ztg.”-nak: „A király a csapatoknak számére vetette, hogy a hegyhatákat, melyeken az angolok állanak, nem vesztik be. A csapatok azt felelték, hogy erre a tüzérség s lovasság nem alkalmas, s így nem is vehetik be. A lázadók magok megvállják, hogy az utolsó csatában 2000 halottal, 1000 sebesüllet vesztettek, s ez őket nagyon lehangolja. Mind a lovasok, mind a gyalogok szabadságért folyamodtak, haza akarnak menni azon ürügy alatt, hogy az angolok csapatjaikat fenyegetik. Itt sok sebesült van, és lehangolt valamennyi. Az arcok sápadtak s győzelmi reményről szó sincs. A löporkészlet gyorsan fogy, s az itt gyártott semmit se ér.”

— A szerb fejedelem élete ellen tervezett merénylet folytán több magas állasu egyén, mint az összeesküvés részese, lön elfogva. Többek közt Damjanovic és Jankovic senatorok s az országtanács elnöke Stephanovic is, mint bűnrészesek elfogattak. Ez utóbbi a kihallgatáson megvallotta, hogy az összeesküvésben ő a fő vétkes. Ez összeesküvéseseményt imig beszélik. Egy gyilkosság miatt elzárt Petrovics nevű szerb kiszökvén e nyáron börtönből, később Szendrőn ismét befogatott. Jankovic ottani nacsallik, elébb miniszter, állítólag — azon föltétel alatt ereszté őt szabadon, ha azon párthoz szegődik, mely Milos exhercezzel tart, s orosz érdekekben működik. Midőn Petrovics erre késznek nyilatkozott, azon megbízást vevé, hogy Sándor hget löje agyon, s e czéla neki Jankovic egy löfegyvert s 50 darab aranyt kézbesített. Hogy Petrovics e megbízatásban eljárjon, Brestovacra ment, hol a herczeg furdón volt; azonban meggondolta, ha nem lenne-e tanácsosabb a dolgot a herczegnek fölfedezni, s ekképpen annak kegyelmét maga számára biztosítani. Ő a herczeg után egy sétánynál leskelődött, a helyett azonban, hogy őt agyon löje, lábaihoz borult, s fölfedezte az élete elleni összeesküvést. A szerb nép minden felőlről üdvözli fejedelmet szerencsés szabadulást, s az ausztriai kormány is kifejeztette Sándor fejedelem előtt azon való örömet, hogy az összeesküvés szikrájában elfojtatott és Szerbia egy kitörőben volt belviszongástól megmentetett.

— Az orosz „Invalid” már arról gondolkodik, hogy ha Anglia nem lenne képes Keletindiat visszahódítani, miképp lehessen a természet s ipar oly sok gazdagságával megáldott területet a civilizatoria és kereskedés nézve meglátani? A jó „Invalid” szerint Anglia kirekesztő ural-

mát Indiában egy európai protectoratus helyettesítheti. S ki lenne aztán e nagy collectiv hatalom lelke más, mint Oroszország.

— Stambulból oct. 11-ről írják: Sefer pasa, a cserkeszek fővezére, az Ibrahim bey lovassága és Lapinszki ezredes hat ágyuból álló ütege által erősített hadseregével Anapa ellen megindult s ostromolni akarja ezen erődöt. A Laba melletti orosz figyelő hadtestkénytelen volt a folytonos esőzések s a vízáradások miatt visszavonulni. Az oroszoknak Tuabs elleni megtámadása következtében Sefer pasa a tengeröblök erősítését megrendelte.

UJ POSTA.

Bombay, oct. 3., Delhi szeptemb. 14-én megróhták, 20-án bevették; az angolok urává lőnek az egész városnak; a király két fiával hölgyruhákban, hölgyeik férfinruhákban menekültek. A király, mint később hírlék, csakugyan elfogatott. 40 angol tiszt s 600 közember esett el vagy sebesült.

HIVATALOS HIRDETÉSEK.

Kivonatban.

A szék-udvarhelyi cs. k. járás hivatal f. é. oct. 16-ról 4430 sz. a. pályázatot hirdet a patkfalvi s vele egyesült arváfalvi, kénosi, lókodi, gypesi, h.-remetei, telekfalvi és sándorfalvi község-jegyzői állomásra 250 eft. évi fizetéssel, szabad lakással és 9 öl tűzfával. szabályszerű kérvények beadandók oda f. é. novemb. 15-éig.

A gyergyó-sz.-miklósi cs. k. járás-hivatal f. é. oct. 13-ról 4781 sz. a. pályázatot hirdet a gyergyó-remetei község-jegyzői állomásra 300 eft. évi fizetéssel. A magyar és német nyelvet tudó pályázók adják be oda szabályszerű kérvényeiket f. é. novemb. 15-éig.

Ki ne örülne ezen diadalmán az angoloknak, a kiknek Achilles-sarkára Párisban és Sz.-Pétervárbán már is messzelátó tervek valának építve. Delhi bevételével — bármily különösnek látszhatik is ez összefüggés — a fejedelemségek unió-pártja oly dőfést kap, a melyre annak leghevesb barátjais meg fognak hunyász-kodni.

— A porosz herczeg oct. 24-én a helytartóságot átvette, s mint az állam-miniszteriumhoz intézett kibocsátványában jelenti, szilárd akarata, az általa ismert királyi akarathoz képest, az ország alkotmánya és a törvények lelkiismeretes figyelembe-vételével, azon ideig vinni az állam-ügyeket, míg azt a király kívánatosnak találja. Az államügyek az eddigi mód szerint fognak folytattni. A közvetlen tudósítások és beadványok czimzete ugyan marad, a kibocsátványok pedig ezen alírással „király ő felsége legmagasabb me-
hagyására a porosz herczeg” adatnak ki-
— Hir szerint a porta, követelt j-
gához képest, a fejedelemségbeli div-
nokatszét akarja osztatni.

Urbérkárptólási tőke-utalványozás.

A zilah-megyei cs. k. törv. szék f. é. sep-
24-ről 2057 sz. a. tudatja, hogy a) Kis erenc-
nek, Paulina, Mária, Gabriela, Lipót, Ignác, J-
zsef, Anna és Rozáliának vártelki birtokuk ut-
469 eft. 21 1/4 kr. b) Kállai Káritás öz. Kis K-
rolyné örökösének vártelki birtokuk után 3
eft. 37 1/4 kr. kárp. tőke és járuléka van utal-
nyozva. A követelések beadandók f. é. novem-
25-éig. Targyalása 1858 jan. 25-n d. e. 9-kor.

A dézs-megyei cs. k. törv. szék f. é. sept.
23-ról 4355 sz. a. tudatja, hogy Telegdi Sámuel-
nek cserneki birtoka után 1714 eft. 46 kr. kárp.
tőke van utalványozva. A követelések beadandók
f. é. dec. 10-éig. Targyalása 1858 feb. 10-kén
d. e. 9-kor.

A m.-vásárhely-megyei cs. k. törv. szék f.
é. sept. 18-ról 5099 sz. a. tudatja, hogy Décsi
Domokosnak szász-nádasi, hétúri és k.-szőlősi
birtoka után 3663 eft. 3 3/4 kr. kárp. tőke és jár-
25-ről 4355 sz. a. tudatja, hogy Telegdi Sámuel-
nek cserneki birtoka után 1714 eft. 46 kr. kárp.
tőke és járuléka van utalványozva. A követelések
beadandók f. é. dec. 10-éig. Targyalása 1858
jan. 10-kén d. e. 9-kor.

A porta, mint mondják, ismét körjegyzéket bocsátott ki, a melyben kiterjeszkedik azon forrongásra, mely a fejedelemségek izgatottságával kapcsolatban, uralkodik a szláv tartományokban, s kinyilatkoztatja, hogy határozottan szembe fogazzal szállani.

— Bécsből oct. 24-ről írják a „P. L.”-nak: Valószínű, miképp Prokesch b. előterjesztést tett a török kormánynál az iránt, hogy a dunafejedelemségekbeli mozgalom vezetői megkísértették Erdélyben is propagandát csinálni. A Porta sajnálkozását fejezte ki azon ígérettel, hogy kellőleg intézkedik e fondorlatok meggátolására.

— Párisból írják oct. 21-ről: „A moldva és oláh divánok végzéseit itt, mint gondolhatni, a legnagyobb meglepetéssel idézték elő. A hivatalos lapokból egy-
— A portánál, mint mondják, ismét körjegyzéket bocsátott ki, a melyben kiterjeszkedik azon forrongásra, mely a fejedelemségek izgatottságával kapcsolatban, uralkodik a szláv tartományokban, s kinyilatkoztatja, hogy határozottan szembe fogazzal szállani.

nak, miszerint az egész senatus bele van bonyolódva az összeesküvés pörbe; Tanácselnök Stephanovics is elfogatott s fontos vallomásokat tett. Bizonyossá vált, hogy e Belgrádban eljátszandott dráma erkölcsi szerzői, Bukarestben székelnék. A semmisítő-szék elnöke Rajovics is elfogatott ugyanazon vallomást tette, mit Stefanovics. A törökországi szláv tartományokban egyszerre jelentkezett mozgalmak mindenestre arra mutatnak, hogy a jövőd Rumania Cyclopairendszere senlának feladatukhoz, mint kik a francia forradalmi nagy kovácsműhelyben idjőket nem henyén töltötték. Kár, hogy ez országalkotók egyszerre oly sokat akartak összelelni. A ki sokat ölel, keveset szorít.

Sajtóhíra. A mult 141. számunk „Legújabb” rovat 3-dik sorában, hibáson áll „mivel a király az oroszok nézése szerint” „orvosok nézete” helyett „ostáiban „B. M.” helyett P. M. olvasandó.

écsi börze. october 27-dikén. Erd. urbér 78 1/2. Magyar urbéri papir 79. Nem-
ölesön 81 3/4. Arany darabja 4 fr. 57 1/2 kr.
6 1/4.

donos és felelős szerkesztő: BERDE ÁRON

A kolozsvár-megyei cs. k. törv. szék f. é. 24-ről 8899 sz. a. tudatja, hogy Balog Józsefnek sajó-keresztúri birtoka után 2143 eft. 47 kárp. tőke és járuléka van utalványozva. A követelések beadandók f. é. dec. 8-áig. Targyalása 1858 február 10-kén d. e. 10-kor.

A dézs-megyei cs. k. törv. szék f. é. sept. 23-ról 4498 sz. a. tudatja, hogy Simon Sámuel, zses és Dávid örökösének, Lakatos Alajos jostottjának borkúti és petyerityei birtokuk n 5000 eft 36 1/4 kr. kárp. tőke és járuléka van utalványozva. A követelések beadandók f. é. dec. 10-éig. Targyalása 1858 jan. 10-kén d. e. 10-kor.

A kolozsvár-megyei cs. k. törv. szék f. é. sept. 28-ról 8896 sz. a. tudatja, hogy Balog Józsefnek fellaki birtoka után 2349 eft. 58 1/4 kr. kárp. tőke és járuléka van utalványozva. A követelések beadandók f. é. dec. 8-áig. Targyalása 1858 feb. 9-kén d. e. 10-kor.

MAGÁN HIRDETÉSEK.

(4—8)

(222)

STEIN JÁNOS-nál Kolozsvártt és minden könyvtárúsnál kapható:

SPRACHLEHRE

um nach Ollendorfs Methode mittelst Selbstunterricht in der kürzest möglichen Zeit französisch, deutsch, englisch, italienisch, russisch, spanisch, ungarisch, wallachisch und türkisch geläufig sprechen und verstehen zu lernen, mit Gesprächen des gesellschaftlichen Umganges, Redensarten und Vocabulären in allen neun Sprachen. von J. N., Szöllösy, ára füzve 4 ft.

SZÁZ TÖRTÉNELMI REGE,

összeírta KÖVÁRY LÁSZLÓ ára 1 ft. p.

TÖRTÉNELMI ADOMÁK,

összeírta KÖVÁRY LÁSZLÓ, ára 1 ft. p.

M A T I L D

egy fiatal nő emlékiratai SUE EUGENTÓL, francziából Récsi Emil és Bodor Lajos
8 füzet 5 frt. 20 kr. helyett csak 2 frt. 30 kr.

(280)

TANITVÁNYUL fölvétetik kereskedésembé oly ifju ki magyarul, németül olvasni s írni tud. Kolozsvártt, oct. 1857.

(3—6)

(271)

(2—3)

Gyakornok kerestetik.

Alóírtt gyakornokul elfogad gyógyszerterá-
ban egy ifjut, ki a magos rendeletek értelmében legalább a négy algyimnázialis osztályokat jó előmenetellel végezte. Bővebben értekezhetni bérmentes levelekben
WOLFF GÁBOR, gyógyszerésznél Tordán.

(277)

(3—3)

Hirdetés.

Alóírtt ezennel jelenti a t. közönségnek, hogy a m. cs. kir. helytartóság engedélye következtében M. Vásárhelyt megnyitott magán-nő-növeldejében, a közönséges tanítás mellett a magyar, német és francia nyelvnek és minden női kézi munkálatoknak, rendkívüli egyezmény után a zongorában, rajzban, táncban sat. tanítás adatik.
Az intézetben leányok ételmezésre is elfogadtatnak.
Bővebb tudósítást ad frankirozott levélbeni kérdésre az alóírtt

GRÜNENWALD KÁROLINA, lakik az ebháton, 908 sz. alatt, I-ső emelet.

(268)

(3—3)

Haszonbéri hirdetés.

Milos gróf TELEKI JÁNOS ur részéről közhírré tétetik, miként 1-ór: Kolozsvártól öt órai távolságra eső n. sarmási jóságában két nagy kiterjedésű legelő pusztá, u m az ugynevezett Gyergyó, mintegy 2000 holdnyi egész kiterjedésében, a benne eső rétekkel, szántóföldekkel és 200 darab jászlas marhára való istállóval együtt; ugy továbbá az ugynevezett „Lárga” pusztá, mintegy 1200 holdnyi kiterjedésében, mindkettő itató kutakkal és válukkal ellátva, akár mind a kettő egy tt, akár pedig külön bérlőknek a jövő 1858-dik év április elejétől kezdve három egymásután következő évre marhalegeltetésre és hizlalásra haszonbérbe kiadó.

2 or: Ugyan a tisztelt gróf urnak a Kis-Küküllő mellett, Adámoson, fekvő jóságában egy most unjonnan épült mindennemű kül és bel-készleteivel a legjobb módon ellátva lévő szeszyára, mely 15 mázsa keverésre való, s a keverés lőerővel végeztetik, a melybe továbbá egy bő forrásvíz van bevezelve, s a melynek még azon előnye is megvan, hogy az országot melletti és egy hat kövű lisztelő malomnak alig néhány lépésnyire szomszédságában fekszik, haszonbérbe három évre kiadó, s egyezkedés folytán minden órában át is vehető; a szomszéd helységben van 100 öl szárazfa, mely a vállalkazónak jutányos áron átadható.

Ezen haszonbéri tárgyakra vállalkozni kívánók személyesen, vagy bérmentes levelek által jelentsék magokat Kolozsvártt ügyvéd Simon Elek urnál b. középütczei 502 szám alatti háznál, hol a feltételeket megérthetik és véglegesen is végezhetnek.

(71)

(4—8)

A Popp gyakorló orvos úr (belváros Goldschmidsgasse, 604 sz.) Antherin-szájvízének használatát által meggyőződtem annak kitűnő jöhatásáról, a foghús és fogakra; minélfogva a szenvedő emberiség érdekében egész biztossággal mindenkinek ajánlom e szájvíz használatát. Bécs, 14 ik május, 1856.

Gróf Fürstenberg, m. k. cs. k. lovassági tábornok, sat. Bizományosok: Kolozsvártt Wolff J. gyógyszerész. Szebenben: Zóhrer Ferencz. J. Brasóban: Kim, Klockner és Hoffmann J. Szászvárosban: Leonhár F. J. M. Vásárhelyt: Fogarasi D. Medgyes: Oerendi F. J. Segesvárt: Misselbacher B. J. Károlyfejervárt: Megay Beszterczen: Dietrich és Fleischer K. Vásárhelyen: Kléber, gyógyszerész Erzsébetvárosban: Schmidt F. Thordan: Wolff G. gyógyszerész. Balázsfalván: Kovrig Tivadar.

Nyomatott az ev. ref. főtanoda nyomdájában.